

SANALDAN SOKAĞA “KUDÜS FİLİSTİN’İN BAŞKENTİDİR VE ÖYLE KALMALI” HAREKETİ

Geliş Tarihi (Received Date) 05.03.2018
Kabul Tarihi (Accepted Date) 24.04.2018

Gülcan IŞIK¹

Özet

Toplumun işleyişinde ve varlığını sürdürmede çatışmanın oynadığı rol, toplumsal düzenliliğin anlaşılmasında önemli bir nokta olarak kabul edilmektedir. Bir olgu olarak toplumsal hareketler, toplumsal düzenin çatışmalarla sürdürüldüğü yolundaki kanaatleri güçlendiren ve aynı zamanda politik bir varlık olarak toplumun yeniden değerlendirilmesini sağlayan önemli konulardan biridir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal hareketler bir çatışmayı, düzenlilik içerisinde bulunan toplumun kendi içinde yaşadığı çatışma durumunu, mücadele etme ve direnme stratejilerini ifade etmektedir. Diğer taraftan, görsel yayıncılığın basılı yayıncılıktan önemli bir pay aldığı günümüzde yayıncılığın yeni yüzü olarak karşımıza çıkan internet, kısa zamanda diğer yayıncılık biçimleri arasında oldukça iyi bir konuma yerleşmiştir. Bu yöndeki toplumsal hareket çalışmalarına bakıldığında, internetin kullanımının son 20 yıldır önemli bir konu olarak değerlendirildiği görülmektedir. Öyle ki, toplumsal hareket çalışmalarında bu teknoloji ile birlikte kısa sürede artış olduğu da gözlenmiştir. Bu çalışma, 2017'nin son ayında ABD Başkanı Trump'ın, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak ilan etmesi üzerine başlayan tepkilerin nasıl kısa bir sürede toplumsal harekete dönüştüğünü incelemiştir. İnternetin, toplumsal hareketlere hızlı, ucuz ve daha geniş bir alanda katılım sağladığı varsayımından hareketle tasarlanan çalışmada, Change.Org ve ulusal basında yer alan Kudüs kararını protesto hareketi ve söylemleri ele alınmıştır. İçerik analizi yöntemiyle incelenen söylemlerde, toplumsal hareketin temelini oluşturan kolektif kimliğin ve “biz” unsurunun oluştuğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kudüs, Toplumsal Hareket, İnternet, Aktivizm, Change.Org

"JERUSALEM IS THE CAPITAL CITY OF PALESTINE, AND IT SHOULD STAY THAT WAY" MOVEMENT FROM THE INTERNET TO THE STREET

Abstract

The role of conflict in the operation of the society and in maintaining its existence is accepted as an important point in understanding the social order. As a concept, social movements are one of the important topics that empower beliefs that social order is maintained with conflicts and also make the reconsideration of the society as a political entity possible. From this point of view, social movements represent a conflict, the state of conflict of the orderly society with its own, and its resisting and fighting back strategies. On the other hand, the Internet, which we see as the new face of publishing in today's world where visual publishing receives a significant share from printed publishing, has come to a very good place among other ways of publishing mediums. When social movements studies on this issue are researched, it is seen that the use of the Internet has been evaluated as an important topic for the last 20 years. In fact, it is observed that with this technology the number of studies on social movements has increased in a short time. In this study, how the backlash on the president of the USA Trump's declaration of Jerusalem as the capital city of Israel in the last month of 2017 turned into a social movement is analysed. In the study which is designed according to the assumption that the Internet provides a fast, cheap and wider field for social movements, Change.org and the protesting movement of Jerusalem decision that took place in national press and the discourse on this issue are studied. In the discourse that is analysed via content analysis, it is observed that the collective identity and "we" concept which are the basis of social movement are formed.

Key Words: Jerusalem, Social Movement, Internet, Activism, Change.org

GİRİŞ

Toplumun işleyişinde ve varlığını sürdürmede çatışmanın oynadığı rol, toplumsal düzenliliğin anlaşılmasında önemli bir nokta olarak kabul edilmektedir. Bir olgu olarak toplumsal hareketler, toplumsal düzenin çatışmalarla sürdürüldüğü yolundaki kanaatleri güçlendiren ve aynı zamanda politik bir varlık olarak toplumun yeniden değerlendirilmesini sağlayan önemli konulardan biridir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal hareketler bir çatışmayı, düzenlilik içerisinde bulunan toplumun kendi içinde yaşadığı çatışma durumunu, mücadele etme ve direnme stratejilerini ifade etmektedir. Aynı zamanda bu ifade, toplumsal hareketleri toplumsal değişimin dinamiklerinden biri olarak da değerlendirmektedir. Buna göre toplumsal hareketleri, toplumda yeni bir hayat tarzını, yeni bir modeli oluşturmak için eylemde bulunan kolektif davranış biçimi olarak tanımlayabiliriz (Türkdoğan, 1997: 11). Dolayısıyla

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, (gulcankarakaya@gmail.com)

toplumsal hareketler, toplumsal değişimin ürettiği sosyal rahatsızlıkların dışa vurumu olduğu kadar, toplumsal grupların taleplerini ve ihtiyaçlarını ifade etmenin yollarından biri olarak da kabul edilebilir.

Mevcut toplumsal zaman ve düzenin, bilinçli olarak ya yaşanmış bir geçmişe ya da yaşanılması planlanan geleceğe ait bir yansımayla aşılması için duyulan arzu, tüm toplumsal hareketlere özgü bir durumdur (Göle, 2000: 26). Tasarladığı bir modeli olan toplumsal hareket, yerleşik kurumlar alanındaki toplu eylemler yoluyla ortak bir çıkarı korumak ya da ortak bir hedefe ulaşmayı sağlayabilmek için girişilen toplu bir çabalama (Giddens, 2000: 541) sürecidir.

Günümüzde çağdaş toplumsal hareketlerin sadece siyasi boşluğu doldurmakla kalmadığı, siyasi ve ekonomik iktidarın biçim ve dinamiğindeki küresel değişimlere de uygun çözümler geliştirdiği söylenebilir. Diğer bir deyişle ideolojik ve örgütsel deneye açık olmanın bilincine varmış bu hareketler, siyasi bir mantığı dile getirmektedir. Günümüz çağdaş toplumsal hareketleri hem örgütlenmelerinde hem de kurdukları geçici siyasi ittifaklarda, içinde bulunduğumuz siyasi esneklik çağına uygun, kendi kendinin bilincinde bir ideolojik ve örgütsel esnekliği yansıtmaktadır (Dirlik, 2008: 69). Dolayısıyla toplumsal hareketlerin sunduğu esneklik, zamanın sosyal ve siyasi ihtiyaçlarına özellikle uygun düşmesini sağlamaktadır.

Bir toplumsal hareketin başarısının artması ve hareketin genişlemesi açısından diğer gruplarla dayanışma içerisine girmesi önemlidir. Böyle bir ilişki, grup içinde ya da bireysel alanda başarılı olma olanaklarını da artırmaktadır. Toplumsal hareket, eyleme geçmemiş ancak harekete duyarlı gruplar için özel bir konuma sahiptir. Bilhassa haksızlığa karşı ortak duygular besleyen duyarlı gruplar, benzer özellikler taşıyan bireylerin toplanması ile oluşmaktadır. Bu gruplarla ilişki kurmak ise, toplumsal hareketi güçlendirmektedir. İlişki kurmanın ilk adımı, önce eyleme yönelik organizasyonların aktif bir şekilde bilgilendirilmesiyle gerçekleşmektedir. İşte tam bu noktada medya ve toplumsal hareketin kurduğu ağ mekanizması önem taşımaktadır (Kılıç, 2009: 104). Özellikle çevre, feminist, anti-nükleer, barış hareketi gibi yeni toplumsal hareketler olarak adlandırılan oluşumların başarısında ve geniş kitlelere ulaşmasında medya ile kurulan ilişkiler önemli rol oynamaktadır. Gerek medya gerekse toplumla kurulan bu iletişim ağı, hem toplumsal hareketlerin topluma ulaşmasına aracılık etmekte hem de toplumun toplumsal hareketleri etkilemesine izin vermektedir. Ancak bu iletişim ağının kurulabilmesi demokratik toplumlarda bile pek çok unsura bağlı olarak gerçekleşebilmektedir. Diğer bir ifadeyle demokratik olmayan toplumlarda böyle bir girişimin ortaya çıkması ve yaşaması oldukça zordur. Bu nedenle toplumsal hareketlerin ortaya çıkması, öncelikle onun medya ve toplumla iletişim kurmasına izin veren yönetim sisteminin varlığına ve bu iletişimi olanaklı kılacak altyapıya bağlıdır. Çünkü bu iki koşul olmadan demokratik toplumda ne bağımsız bir kamuoyundan ne de toplumsal hareketlerden bahsedilebilir. Nitekim toplumsal hareketler, devlet faaliyetlerinin yönlendirilmesi talebini içerdiğinden, bilgi toplumunun demokrasi niteliğini de etkilemektedir. Şurası bir gerçektir ki bilgi toplumunda toplumsal hareketler, devlet ve sivil toplum dengesini kurmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla toplumsal hareketler, müzakereci yöntemle devletin toplumsal düzenlemeler, kamusal politikalar ve sivil toplum-devlet arasındaki ilişkilerin demokratikleştirilmesini de talep etmektedir. Bu noktada toplumsal bir hareket; otoriteleri hedef alan talep temelli kampanyaları, özel amaçlı dernekler dâhil olmak üzere halk toplantıları, medya bildirimleri ve gösteriler gibi bir dizi iddiada bulunma performanslarını; birliğin, sayıların ve bağların değerini kamusal olarak temsil eder (Tilly, 2004: 7). Nitekim Eyerman ve Jamison (1991: 4) da toplumsal hareketleri; topluluklara fikirler, kimlikler ve hatta idealler sağlayan kolektif oluşum anında en iyi tasarlanmış geçici kamusal alanlar olarak tanımlamaktadırlar.

Toplumsal hareketin ortaya çıkması ve yayılması açısından hareketin üyeleri ile toplum arasında sürekli bir iletişimin olması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Zira bu şekilde, toplumsal alanda bilgi alış-veriş süreci de başlamış olacaktır. Bu nedenle toplumsal hareketlerin medya ile varlık kazandığını, onunla kamuoyu oluşturduğunu ve ancak onun sayesinde varlığını sürdürdüğünü ifade edebilmek mümkündür. Diğer bir ifadeyle bugün toplumsal hareketler medyanın desteğini aldığı sürece ayakta kalabilmektedir. Bu nedenle her toplumsal hareket için medya, bir başlangıç olarak kabul edilmektedir. Gerek barışın korunması amacıyla gerekse başka amaçlarla ortaya çıkan çeşitli toplumsal hareketlerin hepsi bir şekilde kendisini topluma tanıtmak ve amaçlarını açıklamak zorundadır. Bu noktada ön plana çıkan eylemler, fiziki gerçekliği olmayan sanal bir dünyadan sokaklara taşınmakta yani sokak gösterilerine de dönüşebilmekte, tam aksine sokaktan sanala da eylemler taşınabilmektedir.

Toplumsal hareketlerin eğildiği konuların hızla değişmesi ve yüz yüze iletişim imkânının sınırlı olduğu durumlarda sanal eylemler ile internet, toplumsal hareketlerin gerçekleştiği yeni bir alan olma potansiyeli taşımaktadır. Böylece yerel sorunların genele yayılması sağlanarak yerel eylemcilerin radikalleşmesi önlenmektedir. Öte yandan toplumsal hareketler her zaman geniş kaynaklara sahip olamayabilir. Bu nedenle ulusal düzeyde örgütlenmiş zengin kaynaklı hareketler karşısında interneti eylem biçimi olarak kullanmak, stratejik avantaj da sağlayabilmektedir (Bennett, 2005: 203).

Günümüzde başarılı hareketlerin temelinde, sağlam bir iletişim ağının varlığı göze çarpmaktadır. Bu noktada günümüz teknolojisiyle paralel artış gösteren yeni iletişim teknolojileri, özellikle de ağ bağlantılı medya ortamları, ayrı bir önem arz etmektedir. Literatürde her ne kadar değişik şekillerde adlandırılrsa ve tanımlansa da, ağ bağlantılı iletişim kanallarının toplumsal hareketlerin oluşması, varlığını ve etkinliğini sürdürmesinde vazgeçilmez bir konumda olduğu varsayılmaktadır. Nitekim internet ağının dünya çapında yayılmasıyla e-posta, e-anketler ve özellikle de e-kampanyalar, taleplerin ve tepkilerin çok kısa sürede dünyaya tanıtılmasını ve yayılmasını sağlamakta, toplumsal hareket etkinliklerine ve gösterilerine de yeni boyutlar kazandırmaktadır. Buradan hareketle tasarlanan çalışmada, ABD Başkanı Trump'ın 2017'nin son günlerinde Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak ilan etmesi üzerine başlayan protesto hareketleri ele alınmaktadır. Change. Org'da "Kudüs İsrail'in Başkentidir ve Öyle de Kalacak" başlığıyla; sokakta ise değişik söylem ve gösterilerle ortaya konan protestolar, çok kısa bir sürede kolektif bir kimliğe bürünerek toplumsal harekete dönüşmüştür. Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenecektir. Bunun için 2 ana 2 de alt kategori belirlenmiştir. "Sanalda Toplumsal Hareketler" ve "Sokakta Toplumsal Hareketler" incelemenin ana kategorileridir. "Dünya'dan Tepkiler" ve "Türkiye'den Tepkiler" ise alt kategorilerdir. Change. Org'daki "Kudüs Filistin'in Başkentidir ve Öyle Kalmalı" kampanyasını imzalayanların paylaştığı sebepler, birinci kategorinin verilerini; internet haber sitelerinde yer alan ve sokakta yapılan protesto hareketleri ve söylemleri de ikinci kategorinin verilerini oluşturmaktadır. Alt kategorilerde ise tepki söylemleri ve protesto hareketleri coğrafi konum bakımından ele alınmıştır.

1. Eskiden Yeniye Toplumsal Hareketler

Bugün toplumsal hareketler üzerine yapılan çalışmaların önemli bir kısmında "yeni toplumsal hareketler" kategorisi bulunmaktadır. Toplumsal hareketlerin önüne eklenen "yeni" sıfatı, 1960'ların ortasından sonra ortaya çıkan toplumsal hareketleri kendisinden öncekilerden ayırmak için kullanılmaktadır. Zira 1980'li yıllarla birlikte yok olma eğilimi gösteren sınıf temelli hareketler, yerini temellerini 1968 olaylarının ve öğrenci hareketlerinin oluşturduğu, 1970'lerde ise iyice kendini hissettirmeye başlayan yeni toplumsal hareketlere bırakmıştır.

70'li yıllarda ve özellikle 80'lerde Alain Touraine ve Alberto Melucci gibi analistler "eski" ile "yeni" toplumsal hareketleri belirgin bir şekilde birbirinden ayırmışlardır. Böylece "eski" toplumsal hareketler politik iktidar ve ekonomik yapılarla ya da gelir dağılımı ile ilgiliyken; "yeni" toplumsal hareketler ise sınıf kavramı etrafında değil başka tür kimlikler etrafında örgütlenmektedir. Dolayısıyla bu hareketler, politik iktidar ya da ekonomik yapılanmalardan ziyade, kültürel değişimle ve gündelik hayatın değerlerinin dönüştürülmesiyle ilgilidir (Epstein, 1993: 129).

Buna göre yeni toplumsal hareketler, işçi sınıfı hareketinin çözüldüğü, çıkar gruplarının çatışmaları etrafında şekillenen ve genellikle merkezi, bürokratik, gizli ya da açık iktidar talepli, esnek olmayan ve hiyerarşik özelliklere sahip toplumsal hareketlerin çözüm üretmediği, kitleselleşemediği bir durumun karşını/alternatifini ifade etmektedir. Bu noktada günümüz toplumsal hareketlerinin gerek örgütlenme şekli gerek iletişim formları ve gerekse eylem profilleri açısından eski hareketlerden daha başarılı olduklarını söyleyebilmek mümkündür. Açık ki günümüz demokrasilerinde daha etkin ve daha kabul edilebilir bir noktada yer alan yeni toplumsal hareketler, bu özelliğinden dolayı başarıya ulaşmakta ve ardından gelenlere yol açmaktadır.

Endüstri toplumundaki toplumsal hareketler, sınıf olgusu gibi daha bütüncül bir olgudan hareket edip daha çok siyasal bir özelliğe sahipken; günümüzde "farklılık", "kimlik", "çoğulculuk" gibi kavramlar üzerinden bir siyaset anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu yeni siyaset anlayışı da post-Marxist yazarlardan neo-liberal düşünürlere ve postmodernist düşünürlere kadar etkili bir şekilde dile getirilmektedir. Örneğin Hardt ve Negri'ye göre (2004:114) sınıf üzerinden bir demokratik işleyiş artık söz konusu değildir. Bu nedenle günümüz demokrasisini sınıf temeli üzerinden değil, kimlik üzerinden

yeniden tanımlamak gerekmektedir. Diğer taraftan siyasal eylemin gerçekleştirilebilmesi çokluk şartına bağlıdır. Çokluk, demokrasiyi yani herkesin herkes tarafından yönetimini gerçekleştirebilecek en önemli toplumsal öznedir. Bu duruma değişik açıdan yaklaşan Wood'a göre ise (2003: 302) çoğulculuk ve kimlik politikaları, aynı çerçevede yer almayan toplumsal teoriler üzerinde birleştirici bir etki yapacaktır. Bu durumu Wood, "yeni çoğulculuk ve kimlik politikaları, farklılıkları, çeşitliliği ve çoğulculuğu vurgulamalarıyla en anlaşılabilir 'post-marxist' ve 'post-modern' kuramlardan 'yeni toplumsal hareketlere' kadar uzanan 'yeni revizyonizmleri' birleştirmektedir" şeklinde açıklamaktadır.

"Yeni" kavramı aynı zamanda bu hareketlerin toplumdaki yeni siyasal ve sosyal ilişkilere örnek oluşturmasını da ifade etmektedir. Bu nedendir ki, sosyo-ekonomik taleplerden çok sembolik eylemlere katılıma; kültürel, kimliksel ve yaşam tarzlarıyla ilgili konulara daha çok ilgi duymaktadırlar. Bu durumda amaçları, çoğunlukla devleti ele geçirmek ya da ona karşı çıkmaktan ziyade ona karşı özerk alanlar oluşturmak ve onun etkisine karşı özel toplumculuk biçimlerinin bağımsızlığı konusunda ısrar etmektir (Lelandais, 2009: 68-69). Price, Fox Tree ve Nomini de yeni hareketlerin yukarıda belirtildiği gibi, tipik olarak toplumsal hareket aktivizmi şeklinde bilinen politik protestoyu içermek zorunda olmadığını belirtmektedir (akt. Kurzman, 2008: 12). Hatta bu hareketlerin hedefleri bir şekilde anti-politik, devletten otonomi arayan, hareket döngüleri resmi olmayan, bölümsel ve hiyerarşik, bürokratik organizasyonla kurumsal olmamaktır. Dolayısıyla bu hareketler, ulus-devlet ve kapitalizm mantığı dışında kendi topluluklarını şekillendirmeyi hedeflemektedirler.

Melucci'ye göre (1995: 112-114) yeni toplumsal hareketler, farklı amaçları takip eden ve sosyal bir sistemin birçok kademesini etkileyen çok boyutlu olaylardır. Bu hareketler, geleneksel toplumsal hareketlerin tersine, üretim ve dağıtım süreçleri ile ilgilenmemekte, daha ziyade sembolik olarak idari sisteme meydan okumaktadır. Ayrıca yeni toplumsal hareketler, kendiliğinden yansımali eylemlerdir. Başka bir deyişle eylem kendi içinde bir değerdir ve topluma bir mesajdır. Daha öncekilerin aksine yeni hareketler dünya çapında bir boyuta da sahiptir. Yani çokuluslu bir boyut içermektedir.

Kesin bir şekilde anti-kapitalist karaktere sahip olmaları, bilinçli ve gitgide artan bir şekilde çokuluslu ve kıtalararası birliktelikler üzerinden işliyor olmaları ve eylem, tepki ve taleplerini duyurmada yegâne araç olarak gördükleri medyaya bağımlı olmaları (Martin, 2008: 5) bugün yeni toplumsal hareketlerde dikkati çeken diğer özelliklerdir. Ancak, eski ya da yeni, toplumsal bir hareketin ortaya çıkmasında zaman ve mekân açısından kimi farklılıklar bulunmakla birlikte, her toplumsal harekette genel olarak birtakım ortak özellikler bulunmaktadır (Kılıç, 2009: 98-99): Örneğin; toplumsal hareketler, genel olarak biçimsel bir organizasyon yapısına sahip olmayan, üyelerinin görüşlerini doğrudan ifade edebildiği gruplar olarak adlandırılmaktadır. Toplumsal hareketi sürdüren grup "biz duygusu" ile karakterize edilir. Bu aidiyet duygusu diğerleri, onlar gibi farklılaştırma temelleri üzerinde gelişerek, toplumsal hareketin ortak kimliğini ortaya çıkarır. Toplumsal harekete katılan kişiler, diğerlerine ya da rakiplerine karşı açıkça biçimlenmiş, grup için sınır görevi yapan "biz duygusuna" sahiptirler. Yine aynı şekilde toplumsal hareket, onu takip edecek yeni hareketler için, belli değerleri aktarma işlevini üstlenebilir. Başka bir deyişle, yeni bir kimlikle başka bir harekete köprü görevi yapabilir. Toplumsal hareket yeni bir biçimsel organizasyona, menfaat grubuna ya da partiye aracılık edebilir.

Kısacası yeni toplumsal hareket teorisine göre çağdaş toplumsal hareketler, endüstriyel çağ hareketlerinden temel bir kırılmayı temsil etmektedir. Ekonomik yeniden dağılıma odaklanmadan ziyade, yeni toplumsal hareketler hayat kalitesi ve hayat tarzına ilişkin endişeleri de vurgulamaktadır. Bu yüzden ki çoğunlukla refah temelli materyalistik endüstriyel toplumun amaçlarını sorgulamaktadırlar. Aynı zamanda bu hareketler direkt demokrasi, gönüllü yardım grupları ve toplumsal organizasyonların işbirlikçi stilleri yerine, vatandaş katılımını ve hükümete katılmayı kısıtlayan temsili demokrasiler sorusunu da tartışmaya açmaktadır. Savunma ve demokratikleşme teması ise, hareketler tarafından kapalı şekilde ortaya konmaktadır. Bu nedenle demokratikleşme için çağdaş mücadele, en önemli elementtir (Pichardo, 1997: 414).

Aslında sosyal ve politik karşı çıkışların bir sonucu olarak değerlendirilmesi gereken toplumsal hareketlerin tanımlayıcı öğelerinden birisi de, araçlarının değişime açık olmasıdır (Mucchielli, 1991:7). Özellikle bu durum, son yıllarda yapılan toplumsal hareket çalışmalarında ortaya çıkmış ve toplumsal hareketlerin iletişimsel eylem boyutunun ağırlık kazanmasına yol açmıştır (Collas, 2002: 69). Böylece

modernite özelliklerinin kurumsallaştığı yeni bir toplumsal hareket tarzı ortaya çıkmıştır. Bu nedendir ki, toplumsal hareketlerin kaçınılmaz olarak bireyler arası etkileşim üzerine kurulması zorunludur. Etkileşimin kalitesi ve sürekliliği ise toplumsal hareketleri daha da etkinleştirmektedir. Bu başarıya katkıda bulunabilmenin ön koşulu ise etkileşen bireylerin bilgi, birikim ve beklentilerini buluşturup, etkileşim neticesinde ulaştıkları sonuç ve elde ettikleri ürünü ortak olarak sahiplenebilmeleridir (Uyar, 2003:137).

Toplumsal hareketin eski ve yeni ayırımından başlayarak, buraya kadar bahsedilenleri özetleyecek şekilde toplumsal hareketlerin önemli yönlerini şu şekilde sıralayabiliriz: 1. Egemen değerleri, kurumları ve yapıları olumsuzlama, 2. Sosyal değişim, 3. Kolektif eylem, 4. Muhalif, 5. Direnç, 6. Memnuniyetsizlik, 7. Değişim için umut ve dilekler, 8. Yeni duyarlılık, 9. Yeni kimlikler, toplu anlamlar ve kolektif değerler arayışı, 10. Protesto yöntemleri, 11. Hedefler, 12. Meclis dışı yoğun muhalefet, 13. Sivil toplum ve kamusal alan, 14. Reaktif ve proaktif, 15. Alternatif politik konular, değerler ve hedefler, 16. Protesto gösterileri ve kampanyaları, 17. İletişimsel stratejiler ve uygulamaları, 18. Eylemci ve eylemci grupların ağları, 19. Sosyal problemlerin algılanışı ve yorumlanması, 20. Yapıların hareketli ve hareketsiz hale getirilmesi, 21. Ahlaki öfke, 22. Protesto ve bulaşıcı (döngüsel) etkilerin tetikleyicileri, 23. Mobilizasyon (seferberlik), 24. Toplumun dikkate alınarak tek boyutlu bir bilinç ile teknolojik rasyonellik (Fuchs, 2006: 110) şeklinde ifade edilebilir.

2. İletişim Teknolojileriyle Birlikte Değişen ve Dönüşen Toplumsal Hareketler

Girişte bahsedildiği üzere toplumsal hareketler, mesajlarını toplum geneline iletmek için büyük oranda medya organlarına bağımlıdırlar. Carroll ve Hackett, “Kritik Toplumsal Hareketler ve Medya Reformu” başlıklı çalışmalarında, kritik toplumsal hareketleri “bugün demokrasiyi daha güçlü hale getirmenin anahtarı konumunda olan ve baskın gruplar ile kurumların hegemonyasına karşı gelen marjinalize olmuşların hareketi” olarak nitelendirmişlerdir. Buna ek olarak Hackett ve Carroll, medya ve toplumsal hareket organizasyonları arasındaki karşılıklı bağımlılığa dayalı asimetrik ilişki fikrini de ortaya koymuşlardır. Bu ilişki, toplumsal hareketlerin harekete geçmeleri ve eylemlerini meşru kılmalarına yardım etmeleri nedeniyle büyük oranda bağımlı oldukları medya ile diğer taraftan da haber organizasyonlarının yayınladıkları hikâyeler için hareketlere daha az bağımlı olmaları durumunu açıklamaktadır. Sonuç olarak medya, olayların nasıl algılandığı konusunda güce ve etkileme yeteneğine sahiptir (akt. Phipps ve Szagala, 2007: 40).

Görsel yayıncılığın basılı yayıncılıktan önemli bir pay aldığı günümüzde, yayıncılığın yeni yüzü olarak karşımıza çıkan internet, kısa zamanda diğer yayıncılık biçimleri arasında oldukça iyi bir konuma yerleşmiştir. Bu yöndeki toplumsal hareket çalışmalarına bakıldığında, internetin kullanımının son 20 yıldır önemli bir konu olarak değerlendirildiği görülmektedir. Öyle ki, toplumsal hareket çalışmalarında bu teknoloji ile birlikte kısa sürede artış olduğu da gözlenmiştir. Özellikle de televizyon, film, gazete, radyo gibi araçların değişik formlarının haber, makale ve yazı gibi materyalleri yayabilmek ve bilinç uyandırabilmek amacıyla kullanılması, internetin önemini daha da artırmaktadır (Akın, 2011: 39). Bu nedenle çevrimiçi ve siber etkinlikler, genellikle toplumsal hareketlerin değişik biçimleri için internet bağlantı teknolojilerinin kullanımı olarak açıklanmaktadır.

Günümüzde alternatif medya olarak tanımlanan internet tabanlı uygulamalarla yeni bir eğilimin ortaya çıktığı gözlenmektedir. Mobil tabanlı sosyal medyada zaman ve mekân sınırlaması olmadan kelimelerin, görsellerin hatta ses dosyalarının bile paylaşılması söz konusu olabilmektedir. Bu internet uygulamaları, kullanıcılar ve kullanıcıların memnuniyetiyle haberdar ettikleri kişiler aracılığıyla başvuranlar arasında gittikçe daha çok artan bir etkileşim sağlamaktadır (Komito ve Bates, 2009: 233). Bu bakımdan genel olarak bireylerin internette birbirleriyle yaptığı paylaşım ve diyalogların sosyal medyayı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Bugün internette pek çok toplumsal hareket türüne ilişkin oluşturulmuş platformlar ve oluşumlar, web siteleri ve sosyal medya üzerinden örgütlülüğü ve eylemliliği sağlamaktadır. Dolayısıyla bu amaç için oluşturulmuş bu tür oluşumlar toplumsal hareket medyası olarak adlandırılmaktadır. Şöyle ki; bugün yurttaş medyası (citizen's media), topluluk medyası (community media), taktik medya (tactic media), bağımsız medya (independent media), karşıt bilgi medyası (counteer-information media), katılımcı medya (participatory media), üçüncü sektör medyası (third sector media), toplumsal hareket medyası (social movement media) gibi çok farklı şekillerde adlandırmalar yapılırsa da, aslında tüm bu

tanımların her biri kendi artılarını ve eksilerini yine kendi içinde barındırmaktadır. Örneğin “Yurttaş” medyası kavramıyla Clemencia Rodriguez, kültürel yurttaşlığın/vatandaşlığın kuvvet alanını kabul etmektedir. Ellie Rennie, topluluk medyası kavramını kullanarak bir hayli etkili bir örnek geliştirmiştir. Fakat bu terim, topluluk kelimesinin ima ettiği çağrışımlardan dolayı sağlam görülmemektedir. “Taktik medya”, internet aktivisti ve yazar Geert Lovink tarafından tercih edilen bir kavramdır. Buna rağmen onun terime ait açıklaması neredeyse karşıt bir tanımdır. Downing’e göre ise taktik medya, kasten kaygan bir terimdir ve beklenmedik ittifaklara dayalı geçici uzlaşma bölgeleri yaratmak için bir araçtır. Bağımsız medya terimi, Herman ve Chomsky tarafından şirketleşmemiş, devlete ait olmayan, dinsel olmayan yeni medyaları ifade etmek için tercih edilmektedir. ‘Karşıt-bilgi medyası’ geç dönem Pio Baldelli çıkışlı hala bilginin haberin eşanlamlısı olarak kullanıldığı, haberin gazetecilik alanının çok içinde çerçeveslendirildiği yerde oldukça güncel bir kavramdır. ‘Katılımcı medya’ kavramı yoğun olarak küresel Güney kalkınma projeleri ve onun orijinal tasarımı anlamında bu projelerden etkilenen insanların çerçeveslendirilmesinde ve daha sonra ilerlemenin değerlendirilmesinde kullanılmıştır. “Üçüncü Sektör Medyası” ise medyanın gönüllü toplumsal eylem alanını ifade etmektedir. Terim zaman zaman Avrupalı tartışmalarda da kullanılmıştır. Siyaset temelli terim esas olarak bu medyanın nasıl olmadığını, diğer bir deyişle medya yelpazesinde ticarî olmayan, hükümetlerce ve kurumlarca fonlanmayan olduğunu tanımlamaktadır (Downing, 2009; 2010).

Gamson (1995: 85-106), sadece hareketlerin halka ulaşmak için medyayı kullandığını belirtmekle kalmayıp, medya ile oluşturulan ortak bir anlayışın da medya ile medyasız olarak halka ulaşmanın ön koşulu olduğunu belirtmiştir. Böylece medya, halkın ve hareketlerin aynı dili konuşmasını ve aynı olaylara ilgi göstermelerini sağlayarak ortak bir altyapı oluşturabilmektedir. Bu yüzdendir ki toplumsal hareketler, toplumun bazı kesimlerini katılımcı haline dönüştürmenin gerekli ön koşulu olan “toplu eylem çerçevelerini” oluşturmak amacıyla mümkün olan en etkili medya söylemlerini kullanmaktadır.

Gamson ve Wolfsfeld’e (1993: 117) göre medya söylemleri hareketlere; konum: hareketin kamunun gündemine taşınması ve gündemde kalma süresi; eldeki sorunların istenildiği şekilde düzenlenmesi: haberlerin hareketin sınırlarını, tanımını ve tüzüğünü ifade edecek şekilde oluşturulması ve sempati: ilgili kesimin sempatisini kazandırabilecek haber yorumu sağlamaktadır.

Bilişsel kapitalizmin gelişen yeni çağının sosyo-ekonomik açıdan da toplumsal hareketlenmenin dönüşümü olabileceğini ve daha pek çok iddianameyi “ağ toplumu” formuyla açıklayan Castells, bununla neyi kastettiğini şu şekilde açıklamaktadır (akt. Loader, 2008: 1923-1924): İlk önce bilgisayar ve telefon teknolojilerinin alt yapıları, ağ bağlantıları üzerine yeni bir sosyo-ekonomik ilişkilendirmeyi sağlamaktadır. İnternet, interaktif TV, mobil telefonculuk, kablosuz erişim, CCTV, ATM’ler gibi dijital ağ teknolojilerinin yaygın olduğu yerlerde toplumlar ileri derecede yaşam sürdürmektedir. İkinci olarak, bu ağ bağlantılı medyanın her tarafa yayılma durumu, evde, iş yerinde ve halkın ortak kullanım alanlarında dünyanın hemen her yerinden yirmi dört saat haber ve bilgi edinme fırsatını sağlamaktadır. Öte yandan interaktif medyanın olanaklarının giderek artması, insanların kendi içeriklerini oluşturmasına ve bunları dünya çapında bir kitleye web siteleri, tartışma listeleri, elektronik forumlar, bloglar, sosyal ağ siteleri ya da sanal bir dünya aracılığıyla paylaşmasına olanak sağlamıştır. Bu durum, bireylerin geleneksel kitle iletişiminin üstünde basınla, televizyonla, hükümet çevreleriyle, şirketlerle ve siyasi partilerle işbirliğine girebilmesini mümkün kılmış, bu da toplumsal hareketlenme adına önemli gelişme olarak kaydedilmiştir. Üçüncü olarak bu iletişim ağları, küresel bilgi ekonomilerinin gelişmesiyle daha da gelişmiştir. Örneğin hükümet, bölge ve üretim kesimleri arasındaki çokuluslu dayanışmanın artması, uluslararası bir üretim ve ticaret ağını doğurmuştur, böylece küreselleşmiş finansal pazarlar ile birlikte yirmi dört saat dünyanın her yerinde bir alışveriş durumu medyana getirmiştir. Bu bağlantılı ağ ekonomileri ile insanların yaşamları ve onların siyasî yararı önemli ölçüde etki altına alınmıştır. Dördüncü olarak, küreselleşmenin söz konusu neticesi, ulus-devlet algısının etkisini kaybetmesine neden olmuştur. Bu durum küresel resmi ekonomilerin büyümesine neden olmuş böylece iklim değişikliği, insan hakları, göçler ve güvenlik gibi daha pek çok problem ulus devlet kapsamının çok ötesine geçmiştir. Dolayısıyla yeni medya toplumunda kimliğin değişken, çoklu ve geçici olması kuvvetle muhtemeldir. Son olarak, bu derin sosyo-ekonomik değişikliklerin siyasette de önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Çevre ya da yeni bir tür siyaset hakkında talepler, ulus-devlet formunun çok ötesinde dillendirilmektedir. Genellikle birçok gelişmiş ülkede düşen seçmen

katılımı ve beraberinde siyasî parti üyeliğinin azalması ve ana demokratik kurumlara karşı artan hoşnutsuzluk özellikle de genç neslin ortaya koyduğu gerçekliktir. Bu durum, yeni medya toplumunun değişen sosyal şartları ile orantılı ve genellikle de materyalist kaygılarla karakterize edilen yeni bir siyaset yapısının ortaya çıkması üzerine yoğunlaşmayı sağlamıştır.

Buna göre yeni iletişim teknolojilerinin özellikle de internetin, toplumsal hareketlerde kullanılması, bilişsel kapitalizme ve neo-liberalizme bir çeşit yanıt olarak da görülebilmektedir. İlk olarak internet alışkanlıklarının, sermayenin (uluslararası geliştirilmesi) uluslararası hale gelmesine karşı daha geniş bir sosyo-ekonomik mücadeleye yerleştirilmesi, küresel ekonomiye karşı küresel radikal demokratik bir çaba olarak görülebilir. Eylemlerin amaçları ve uygulamaları yerel mücadelelerin önemini gösterirken, temelde küresel olarak da erişilebilirdir. Şüphesiz hareketlilik, sadece o bölgede olanlar için değil, aynı zamanda “diğerleri”nin ekonomik ve politik desteklerini hissederek, bu çabalardan öğrenilebilecek stratejileri ve “diğerleri”nin taktiklerini yeniden kurgulayacaklar için de erişilebilirdir. İkinci olarak yeni iletişim teknolojilerinin yayılması, yeni toplumsal hareketleri ve organize edici yöntemleri, özellikle de üretimin toplumsal hareket medyasının daha önce görülmeyen bir aşamasında radikalleşmesini de sağlamaktadır (Atton, 2003: 4).

Bugün internet üzerinden yürütülen kitlesel ve sivil iletişim, hem “cemiyyet” hem de “cemaat” boyutunda olmaktadır. İnternet, başlangıcından beri sosyal bağlantı olanağını canlandırmış ve “sanal topluluk” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Etkileşim, sınır tanımazlık ve özellikle sunduğu anında enformasyon erişimi boyutlarıyla internet, pek çok sivil örgüt için de verimli bir ortam sunmaktadır. Bu noktada dolaysız ve interaktif olmak, interneti toplumsal hareket örgütleri için vazgeçilmez kılan ve onu diğer medyalardan ayıran siber-aktivizmin özelliklerindedir. Öyle ki, dünyanın dört bir yanından insanları bir araya getirmenin yanında internet, onlara üyelerinin birbirleriyle anlık olarak etkileşim/iletişim kurabilecekleri güçlü bir ortam da sağlamaktadır (Akın, 2011: 41).

Nitekim son yıllarda dünyanın dört bir yanında bireyler, dijital teknolojilerin (örn. cep telefonları ve internet özellikli cihazlar), sosyal ve siyasî değişim için kampanyalar yürütmedeki kullanımının giderek daha da farkında olmaya başlamışlardır. Bu uygulamalar, “dijital aktivizm” olarak rapor edilmektedir.² Aslında dijital aktivizm ya da siber aktivizm, çevrimiçi örgütlenme, çevrimiçi aktivizm gibi kavramlar, çok net anlamı olan kavramlar değildir. Çünkü bunlar sadece internette aktivizmi ifade etmektedirler.³ Oysa ki aktivizmde cep telefonlarının ya da çevrimdışı teknolojik cihazların, örneğin SMS ve e-posta gibi, uygulamaların da etkisi bilinmektedir. Bu nedenle elektronik anlamına gelen “e” önsözüyle e-aktivizm çok daha kapsayıcı bir kavramdır. Aslında, “dijital aktivizm” deyişi, dijital teknolojinin kampanyalarda kullanımı için fikir birliğine varılmış bir terimdir. Bu noktada akıllara şayet bu kavram tartışmalı ise neden hala bunu kullanmaktayız? şeklinde bir soru gelmektedir. Çünkü çağdaş aktivizmin ulaştığı geniş alan, dijital ağın sunduğu hız, ölçek ve düşük maliyet sayesinde (Joyce, 2010: viii-ix).

Diğer yandan dünya, artık dijital bir devrimin ortasındadır. Sosyal medyanın yeni araçları, sosyal aktivizm noktasında yeniden keşfedilmiştir. Son on yılda insanlar dünya genelinde gittikçe artan bir oranda toplumsal ve siyasal değişim için dijital teknolojilerin (bilgisayarlar, cep telefonları ve diğer internet özellikli cihazlar) kullanımının farkındadırlar (Sivitanides ve Shah, 2011: 1). Bu nedenle vatandaşlar, aktivistler ve sosyal katılımcılar eskisinden çok daha fazla görüşlerini seslendirmek ve siyasî kimliklerini tanımlamak peşindedirler. Bu yüzden hibrid medya ortamlarında hareketler giderek artmaktadır. Bu ortamlar örgütlenme ve tartışma için yavaş, ancak emin adımlarla heyecan verici yeni olanaklar sergilemektedirler. Bu nedenle, kapsamlı ve seçkin doğasından dolayı “Dijital aktivizm”, dijital ağı kullanan aktivizmin örneklerinin tümünü tartışmak için en iyi kavramdır (Joyce, 2010: 2).

Kolektif hareketleri ve bu anlamda da toplumsal hareketleri kapsayan aktivizm, bölgesel veya küresel anlamda savunulan bir konu doğrultusunda mevcut durumu değiştirmeye yönelik bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu bir grup hareketidir (Harlow, 2011: 228). Bu noktada, yukarıda da belirtildiği

² Çevrimiçi sosyal ağda büyük bir artışla birlikte dijital altyapılar vatandaşlara birlikte konuşmak ve birlikte hareket etmek için yeni kanallar sunmaktadır. Örneğin, dijital hikâye anlatımı, sıradan halkın da bir konu hakkında tartışmaya dâhil olabilmesi noktasında yeni araçları çekici hale getirmektedir (Bakardjeva, Svensson ve Skoric, 2012: i).

³ Geleneksel olarak aktivizm; “bir doktrin ya da siyasî veya başka bir hedefe ulaşmak için sıkı eylem ve müdahale uygulamak olarak tanımlanır” (www.dictionary.com). Dijital aktivizm terimi, faaliyetleri ya da pratikleri özel ve derinlemesine tanımlanmaktadır. Derinliği, tüm toplumsal ve siyasî kampanya uygulamalarındaki dijital ağı kapsar; özel olarak da bunun örnekleri olmayan uygulamaları hariç tutar.

üzere hızla ilerleyen toplumsal değişime önemli bir geçiş olarak değerlendirilen siber-aktivizm ise, politik olmayan duyarlılık, sosyal dönüşüm, sosyal değişim ve toplumsal hareket teorisi üzerinde önemli etkisi olduğundan dolayı, üzerinde çalışılmaya değer görülmektedir. Tartışmalara göre, yeni teknolojilerin toplumsal hareket organizasyonlarına göre yeni olmasına rağmen internet, birey ve kendi kapsamı arasında evrimsel bir etkiye de sahiptir (Akin, 2011: 40). Siber-aktivizm, devlet ve devlet dışı karaktere tüm dünya genelinde ulaşması yoluyla ve devlet düzenlemelerini diğer iletişim formlarına göre mağlup etmesi noktasında değişmekte ve bu nedenle demokrasi anlamında da övülmektedir.

Böylece internetin toplumsal hareketler için yeni bir gerçekleşme alanı haline gelerek, protestoların sokaktan sanal dünyaya sanal eylemler ile taşındığı görülmektedir. Sanal eylemler, potansiyeli sayesinde ulus-üstü mekânda toplumsal hareketlerin oluşmasını sağlamakta, böylece örgütlenme kolaylığı ile yüz yüze gelmeyen aktivistler arasında sinerji yaratılmasını da sağlayabilmektedir. Öyle ki, her türlü politik baskıya ve toplumsal haksızlığa eylem yaparak başkaldıran bireyler olarak bilinen “aktivistler” (eylemciler) için internetin merkeziyetçi olmayan yapısı ve mesajın hızla dünyanın her yanına eşzamanlı olarak ulaşması, eylem hareketi için oldukça önemli özelliklerdir. Bu nedenle sanal eylemler, toplumsal hareketlerin yeni fenomeni olarak kabul edilmektedirler. İnternete ise aktivist zincirleri arasında bir eylem biçimi, bilgi transferi ve paylaşımı için hızlı bir kaynak olarak bakılmaktadır. Hâl böyle olunca internetin büyük bir öneme sahip olduğu, toplumsal hareketler için iletişim ve bilgi aktarım kolaylığından öte bir anlam taşıdığı, sosyal ağlar ve toplumsal hareketlerin yapıları ile önemli ölçüde uyduğu düşünülmektedir (Bingöl ve Tanrıver, 2011: 136). Böylece internet ve sanal eylemler, bugün yasal düzenlemelerin uygulamasında yeterince özgür olunmadığı durumlarda geçerli bir alternatif örgütlenme ve tepki gösterme ortamı haline gelme potansiyeli barındırmaktadır (Sarıfakıoğlu, 2007: 56).

Şüphesiz dijital teknoloji, dijital aktivizmin altyapısını oluşturmaktadır. Ancak, ekonomik, sosyal ve siyasî faktörler kaçınılmaz olarak insanların bu ağda nasıl istihdam edildiğini de belirlemektedir. Buna göre; ekonomik: dijital aktivistlerin ekonomik gücü dijital mal ve hizmetleri satın alma kabiliyetini ve dijital aktivizm uygulamalarını etkilemektedir. Ekonomi ayrıca aktivistlerin satın alabileceği donanım türünü de etkilemektedir. Sosyal: toplumun normları bireyin aktivizm için dijital teknolojiyi kullanımını kontrol etmektedir. Örneğin birinin nasıl davranması gerektiği ya da nasıl giyinmesi gerektiği ile ilgili dijital aktivizmde beklentiler vardır. Bu beklentiler; yaş, cinsiyet, din, eğitim, etnisite veya sosyo-ekonomik durumlarda sosyal farklılıklar gösterecektir. Politik: politik faktörler de aktivizmi etkilemektedir. Demokratik toplumlarda vatandaşlar, hükümetlerinin eylemleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olabilmektedirler. Bununla birlikte baskıcı ve otoriter devletler dijital aktivizm ortamına göre kendilerini sınırlamazlar. Hatta bu ülkelerde hükümetler tarafından getirilen yasaklar nedeniyle dijital aktivistler bu kanallara erişememektedirler. Bu yüzden dijital aktivizmin değeri her zaman kristal gibi açık değildir. Örneğin, bir dijital eylem vakası, toplumsal hareketleri güçlendirmek için dijital yeni araçlar ve kapasiteler sağlayabilir, ayrıca aktivistlerin birbirleriyle ve destekçilerle etkileşim kurabildiği yeni bir dünya sunabilir. Bunlar dijital aktivizmin değeriyle ilgili çok önemli ipuçları sunmaktadır (Joyce, 2010: 4-6).

Bugün alan çalışmalarında dijital aktivizme ilişkin üç bakış açısı bulunmaktadır: İyimser, kötümser ve tutarlı olan yanlarıdır. İyimserler, dijital aktivizmin mevcut siyasî hiyerarşileri değiştireceğine ve vatandaşları yetkilendireceğine inanmaktadırlar. Kötümserler ise bu teknolojilerin gayri meşru otorite uygulamak veya teşvik etmek için kullanılma olasılığının yüksek olduğunu ve sonuçta kaos yaratacağını savunmaktadırlar. Tutarlılar ise dijital teknolojinin ne kurtuluş ne de lanet olduğunu, ancak yine de önceki politik güç dağılımının az bir değişiklik ile devam edeceğine inanmaktadırlar (Kavada, 2010: 101).

Sonuçta internet, sokakta eyleme katılımı harekete geçirmenin yanı sıra kendisi bir eylem ve sivil itaatsizlik sitesi haline gelmiştir. Zira internet, aktivistlerin örgütlenmelerine ve karar vermelerine yardımcı olacak birçok platform sunmaktadır. En önemlisi de çevrimiçi araçlar, bir protesto veya kampanya düzenleyen eylemciler arasında işbirliği, koordinasyon ve sorumlulukların bölünmesine de yardımcı olmaktadır.

3. “Kudüs Filistin’in Başkentidir ve Öyle Kalmalı” Hareketi

Kudüs; İslamiyet, Hıristiyanlık ve Musevilik için son derece kutsal yerleri barındırmaktadır. Müslümanlar için en kutsal yerlerden kabul edilen Mescid-i Aksa ve Kubbet’üs Sahra’nın bulunduğu Harem-üş-Şerif, Doğu Kudüs’te bulunmaktadır. Şehir Yahudiler için en kutsal mekân olarak adlandırılan Ağlama Duvarı’na da ev sahipliği yapmaktadır. Hıristiyanlar içinse Kudüs, bu kentte bulunan Kutsal Kabir Kilisesi’nin Hz. İsa’nın çarmıha gerildiği ve gömüldüğü yer olduğuna inanıldığı için önemlidir.

İsrail, 1967’deki Altı Gün Savaşı’nda, o zamana kadar Ürdün’ün kontrolü altında bulunan Doğu Kudüs’ü işgal etmişti. 1980’de kabul ettiği kanunla da İsrail hükümeti, Kudüs’ü “bölünmez başkenti” ilan etmiştir. İsrail devletine ait meclis, cumhurbaşkanlığı, başbakanlık ve bakanlıklar gibi resmi kurumlar Kudüs’te yer almaktadır. Ancak İsrail’in bu kararı, uluslararası alanda tanınmamaktadır. Hali hazırda büyükelçiliğini Kudüs’te tutan hiçbir ülke de bulunmamaktadır (Hürriyet, 7.12.2017).

ABD Başkanı Trump, Kudüs’ü İsrail’in resmen başkenti olarak tanıyacağını aslında seçim kampanyası vaatleri arasında söylemişti. Ancak, Trump’ın bu planına yalnızca İslam dünyası değil, aynı zaman Avrupa Birliği, Rusya gibi güçler de karşı çıkmıştır ve çıkmaktadır. Karşı çıkanlar, bu karar ile İsrail-Filistin barış sürecinin çıkmaza gireceği, bölgede bir intifada (isyan) sürecini tetikleyebileceği, Ortadoğu genelinde yeni bir şiddet dalgası yaratabileceği gibi endişeleri dile getirmektedirler (Hürriyet, 7.12.2017).

Dolayısıyla bu bölümde, ABD Başkanı Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak ilan etmesi üzerine başlayan protestolar ele alınmaktadır. Bir taraftan sanalda Change. Org’da; diğer taraftan dünyanın değişik yerlerinde ve elbette ki Türkiye’de sokakta dile getirilen tepki söylemleri, kolektif bir kimlik üzerinden toplumsal hareket olarak bizlere yansımıştır. Dolayısıyla incelememiz “*Sanalda Toplumsal Hareketler*” ve “*Sokakta Toplumsal Hareketler*” olmak üzere iki ana; “*Dünya’dan Tepkiler*” ve “*Türkiye’den Tepkiler*” olmak üzere de iki alt kategoriden oluşmaktadır. “*Sanalda Toplumsal Hareketler*” kategorisinde Change. Org’da yer alan tepki söylemleri; “*Sokakta Toplumsal Hareketler*”de ise sokaktaki protesto ve söylemleri ele alınmaktadır. Alt kategorilerde ise tepki ve protestolar coğrafi konum itibarıyla ele alınmıştır.

3.1. Sanalda Toplumsal Hareketler

Nadera Alsukkar tarafından “Kudüs Filistin’in Başkentidir ve Öyle Kalmalı” başlığıyla ve #KudüseSahipÇık hashtagiyle başlatılan imza kampanyasına, araştırmanın yapıldığı tarihte (4 Ocak 2018) 1.510.470 kişi katılmıştı.

Kampanya’ya ilişkin bilgi notunda ise “*Donald Trump’ın kısa süre içinde Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıması bekleniyor. İsrail’in 1967’de Doğu Kudüs’ü işgali ve sonrasında işgal ettiği bölge Birleşmiş Milletler tarafından yasa dışı olarak değerlendiriliyor. Bu kararın alınmasını engellemek için kampanyamızı imzalayarak destek olun*” cümlesi paylaşılmaktadır.

Nadera, 20 Aralık 2017 tarihinde Ürdün’den yaptığı paylaşımda, kampanyayı başlatma sebebine ilişkin şu açıklamayı yapmaktadır: “*ABD elçiliğini Kudüs’e götürme kararını protesto etmek için bu dilekçeyi başlattım. Bu karar, Ortadoğu’da şiddetli protestolara neden olabilir ve diğer sonuçlar arasında İsrail-Filistin barış sürecine zarar verebilir.*” İlgili bölümde de bahsedildiği üzere dijital aktivizm; bir doktrin ya da siyasî veya başka bir hedefe ulaşmak için sıkı bir eylem ve müdahale uygulamak olarak da tanımlanabilmektedir. Burada da Nadera, dijital aktivizmin en etkili ve yaygın kullanımı olan imza kampanyalarını, ulusal ve uluslararası bir platform olan change.org’da başlatarak, aynı zamanda küresel aktivizmi de oluşturmaktadır.

Nadera ayrıca bu kampanyanın United Nations Donald Trump Prime Minister of the United Kingdom and Leader of the Conservative Party Theresa May MP’ye teslim edileceğini de belirtilmektedir. Böylece de sanalda başlayan aktivizmin ve kolektivizmin; sokağa, yani gerçek kamusal alana da taşınmasıyla, hareketin etkinliği ve kalıcılığı sağlanmaya çalışılmaktadır.

3.1.1. Dünya’dan tepkiler

Söz konusu kampanyaya dünyanın çok değişik bölgelerinden katılım olduğu görülmektedir. Burada, dili İngilizce olan paylaşımlardan sayfa sınırlılığı da göz önünde bulundurularak, farklılık teşkil

eden mesajlar, kişi adları verilmeden yalnızca ülke isimleri belirtilerek alınmıştır. Ayrıca, kampanyaya imza atma tarihi; 3 ay önce, 2 ay önce gibi kesin tarih belirtilmeden verildiği için tarih de belirtilmemiştir. Kaldı ki burada amaç, tarih ve isimlerden öte, verilen mesajları ve coğrafi çeşitliliği ortaya koymaktır. Buna göre, kampanyayı imzalama sebeplerine baktığımızda, aktivistlerin genelde şu düşünceler etrafında yoğunlaştıkları görülmektedir:

“İsrail, dünyadaki diğer ülkeleri işgal eden tek ülkedir ve sözde "özgür dünya" bunu desteklemektedir” (Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri).

“Ben Filistin'im ve Filistin bende” (El Dorado Hills, ABD).

“Çünkü İsrail Filistin'i işgal ediyor ve soykırım yapıyor” (Huntington Park, ABD).

“Kudüs, Filistin'in başkenti, Filistin halkına ait” (Glasgow, Birleşik Krallık).

“Kudüs, dünyaya açık uluslararası bir kenttir. Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar için kutsaldır ve herkes tarafından paylaşılmalıdır. İsraililer gibi dini fanatikler tarafından yönetilmesi yanlış olur” (Palmares, Kosta Rika).

“Kudüs, üç din için de bir başkent olarak kalmalıdır. Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar” (East Tilbury, Birleşik Krallık).

“Kudüs'teki barış için imzalıyorum. Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler arasında eşit olarak paylaşılmasını istiyorum. Burası üç dinin köklerinin merkez üssü. Şaşkınlık içinde değil, sevinçle kutlanmalıdır” (Lucknow, Hindistan).

“Çünkü barışı seviyorum ve şiddetin sona ermesini istiyorum (Mississauga, Kanada)

“Hem ABD hem de İsrail'in, Kudüs'ü kendi toprakları gibi süsleme hakkı yoktur” (Endonezya).

“El-Kuds Filistin'in başkenti olmaya devam etmelidir. Bay Trump, kutsal yerimizi bizden alamazsınız. El-Kuds bizim ve irademiz” (Pakistan).

“Elhamdülillah Kudüs Filistin'in başkenti olmaya devam etmeli” (Sutton, Birleşik Krallık).

“Çünkü ABD şimdi çok eski bir Haçlı Seferi Misyonunu uzun zamandan beri Kudüs'ü ele geçirmek için Batı tarafından başlatmaya çalışıyor. İsrail devleti de yalnızca bu Haçlı Seferi Misyonu için yaratılmıştır” (Kuala Lumpur, Malezya).

“İmzalıyorum, çünkü Kudüs daima Filistin'in başkenti kalacaktır” (Ürdün).

“Trump, kendi elçiliğini kendi sahip olmadığı bir arazide değiştirme hakkına sahip değildir” (Mısır).

“Kudüs dünyaya aittir tüm insanlara” (Detroit).

“Çünkü Kudüs bizim geçmişimiz, günümüz ve geleceğimizdir” (Peshawar, Pakistan).

Görüldüğü üzere mesajlarda genelde Kudüs'ün, üç dinin de kutsal mekânı olduğu ve bu nedenle de üç dine ait olduğu vurgusu ön plana çıkmaktadır. Ancak, yine de Kudüs'ün Filistin'e ait olduğu açıkça belirtilmektedir. Mesajlarda üzerinde durulan bir diğer konu da dünya barışı vurgusudur. Trump'ın ve İsrail'in dünya barışına zarar verdiği ve bu tutumun emperyalist bir tutum olduğu da açıkça belirtilmektedir. Kısacası Kudüs'ün üç büyük dinin de kutsal mekânı olması sebebiyle herkes için önem taşıdığı, ancak yine de Filistin'de kalması gerektiği noktasında da birleşildiği anlaşılmaktadır.

3.1.2. Türkiye'den tepkiler

Söz konusu kampanyaya Türkiye'den destek verenlerin imzalama sebepleri, incelenen 145 mesaj üzerinden şu başlıklarda toplanmıştır:

“Filistin Allah'a iman etmiş müminlerin mekânıdır.”

“Kudüs "kutsal"dır... kirlenmesin...”

“Müslümanım.”

“Kudüs Müslümanların vazgeçilmezidir. Filistin'in başkentidir.”

“Yüz yıllardır Filistin’in başkentiymi ve öyle de kalmalı...”

“İmzalıyorum çünkü elhamdülillah Müslümanız.”

“Kudüs Müslümanların kutsal mekânıdır ve öyle kalacaktır.”

“Filistin’in başkenti ve ilk kible.”

“Kudüs İslamiyet’indir.”

“Mescidi Aksa bizimdir.”

“İslamiyet bir bütündür ve asla parçalanamaz.”

“Mescidi Aksa namusumuzdur Mescidi Aksa için can feda yaşasın Kudüs yaşasın ümmet dayanışması.”

“Kudüs şehir değildir. Kudüs dindir, imandır, davadır.”

“Kudüs bizim harimimiz, namusumuz ve ilk kiblemiz...”

“İslam dünyasının ilk kiblesi peygamberimizin miracı Kudüs’te bulunan Mescidi Aksa mübarek toprak beytül makdis Yahudilere emanet edilemeyecek kadar önemlidir.”

“Kudüs sadece coğrafi bir mesele değil. Bir iman meselesidir.”

“Kudüs şiarımızdır.”

Öncelikle, kampanyaya Türkiye’den verilen destek ve Kudüs kararına tepki mesajlarının diğer ülkelere kıyasla oldukça kısa ve net ifadeler olduğu görülmektedir. Mesajların üzerinde durduğu tek tema ise Müslümanlıktır. Buraya örnek olarak seçilen mesajların dışında da tüm mesajlarda bu vurgu yer almaktadır. Ayrıca, Müslümanlar için ilk kible olarak kabul edilen Mescidi Aksa’nın Kudüs’te bulunmasından dolayı da burasının Hz. Muhammet’in mirası olduğu mesajlarda sıkça dile getirilmektedir. Kudüs’ün kutsallığı noktasında ise diğer dinlere dair hiçbir ifade yer almamaktadır. “Kudüs bizim harimimiz, namusumuz ve ilk kiblemiz” şeklinde yoğun olarak yer alan ifadelerden de anlaşılacağı üzere kampanyaya Türkiye’den katılan aktivistler için Kudüs yalnızca Müslümanlığı çağrıştırmaktadır. Dolayısıyla aktivistler, olayı dinler arası bir mücadele olarak algılamakta ve bu durumu Cihat anlayışı çerçevesinde yorumlamaktadırlar.

3.2. Sokakta Toplumsal Hareketler

2017’ye damgasını vuran olay, hiç şüphesiz yılın son günlerinde ABD Başkanı Trump’ın tüm dünyaya duyurduğu “Kudüs’ü resmen İsrail’in başkenti olarak tanımanın zamanı geldi” (Hürriyet, 7.12.2017) açıklamasıdır. Kararın kişisel bir karar olmadığını gösterir nitelikte konuşan Trump, önceki başkanların da Kudüs’ü başkent olarak tanıma kararını savunduklarını ancak, onların bunu sadece seçim vaadi olarak kullandıklarını belirterek; “Ben bugün bunu yerine getiriyorum. Bu kararın ABD’nin çıkarları doğrultusunda olduğunu, İsrail-Filistin barışı için de en doğru adım olduğunu düşünüyorum” (Hürriyet, 7.12.2017) demektedir. Buradan da Trump’ın bu açıklamayı ve aldığı kararı bir başarı olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır.

Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas ise Trump’ın kararıyla Ortadoğu barış aracısı olarak güvenini yerle bir ettiğini ve bu kararı tanımadıklarını, kınadıklarını ve reddettiklerini belirtmektedir. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ise tarihi bir gün olarak nitelendirdiği kararı; “Kudüs 70 yıldır İsrail’in başkenti. Kudüs 3 milenyumdur umutlarımızın, rüyalarımızın ve dualarımızın odak noktasıdır. Kudüs 3 bin yıldır Yahudi halkının başkentidir” ifadeleriyle desteklemektedir (Hürriyet, 7.12.2017).

Sonuçta ABD Başkanı Donald Trump’ın, 6 Aralık 2017 tarihinde yaptığı konuşmada, Kudüs’ü resmen İsrail’in başkenti olarak tanıdıklarını ve Tel Aviv’deki Büyükelçiliği buraya taşıyacaklarını açıklaması, sanalda olduğu gibi sokakta da resmi makamlar ve kamuoyu nezdinde kınanmış ve protesto hareketlerinin de fitilini ateşlemiştir.

3.2.1. Türkiye’den Tepkiler

Türkiye’den resmi makamlardan ilk tepki, Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan gelmiştir. Trump’ın aldığı Kudüs kararının Ortadoğu’da barış ve istikrarı olumsuz etkileyeceğini vurgulayan Erdoğan, 13

Aralık'ta İslam İşbirliği Teşkilatı'nı toplantıya çağırdığını da söylemiştir. Başbakan Binali Yıldırım da “*Karar Türkiye Cumhuriyeti'ne göre yok hükmündedir. Filistin-İsrail barış çabalarına ve Ortadoğu barış sürecine indirilmiş ağır bir darbedir. Bölgede Pandora'nın kutusu açılmıştır*” sözleriyle kararı kınamıştır. Kararı “*Bir ülkenin tanınmasıyla Kudüs İsrail'in başkenti olmaz. Son derece sorumsuz bir açıklama*” olarak değerlendiren Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve “*Kudüs'ün ortasına Trump bir bomba koydu. Derinden yaraladı bizi, Filistinli kardeşlerimizin haklı davalarının yanında sonuna kadar duracağız. Trump yalnız kalacaktır, bütün dünyada yalnız kalacaktır*” (Hürriyet, 7.12.2017) diyen CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu da karara karşı tepkilerini net bir dille ortaya koymuşlardır.

ABD Başkanı Donald Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığını açıklaması, tüm yurttan ise Cuma namazı sonrası protesto edilmiştir. Sivil toplum örgütleri, halk ve özellikle de AKP İl Başkanlıklarının katılımıyla gerçekleştirilen protestolarda; “*Kudüs onurumuzdur*” “*Mescid-i Aksa Kutsalımızdır. Kudüs Şerefimizdir*” yazılı pankartlar açılmış; İsrail ve ABD aleyhine sloganlar atılmış ve konuşmalar yapılmıştır (Dünya, 8.12.2017). Örneğin Cuma namazının ardından Sarıyer AK Parti İlçe Başkanlığı öncülüğünde bir araya gelen çeşitli siyasî parti temsilcileri ve vatandaşlar, İstinye'deki ABD İstanbul Başkonsolosluğu önünde toplanmış ve okunan basın açıklamasında; Kudüs'ün tüm Müslümanların kırmızı çizgisi olduğu, alınan kararın İsrail ve Filistin toplumları arasında husumeti artırmaktan başka hiç bir sonucu olamayacağı vurgulanmıştır (Haberler.com; amerikaninsesi.com; HaberTürk 8.12.2017).

Yine İstanbul Üniversitesi'ndeki bir grup öğrenci de, ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımasını “*Emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı gençlik ayakta, Filistin'in yanında*” yazılı pankart taşıyarak protesto etmiştir (HaberTürk, 8.12.2017).

Cuma namazının ardından Memur-Sen'in çağrısıyla Ankara'da Hacı Bayram Camisi'nde bir araya gelen STK temsilcileri ve vatandaşlar da ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma planını protesto etmişlerdir. Eylemde konuşan Memur-Sen Genel Başkanı Ali Yalçın, “*Kudüs, direnişin en stratejik, en önemli hattıdır. Kudüs düşerse direniş hattı çöker. Bu böyle bilinmelidir. O nedenle her kim kendisini antiemperyalist olarak, sömürge karşıtı olarak tanımlıyorsa, onları ve tüm Müslüman dünyayı Kudüs direnişi etrafında kenetlenmeye çağırıyoruz*” diyerek, tüm dünyaya “biz” olma çağrısında bulunmaktadır (Haberler.com; amerikaninsesi.com; HaberTürk 8.12.2017).

Trump'ın Kudüs kararı İzmir'de de protesto edilmiştir. İzmir Sivil Toplum Kuruluşları (İZTOK) öncülüğünde çeşitli STK ve siyasî partilerin temsilcileri ile vatandaşlar, Cuma namazı sonrası Konak Yalı Camisi önünde toplanmış ve “*İnsanlık uyuma Kudüs'e sahip çık*”, “*Direnişe devam Kudüs'e selam*” sloganlarıyla tüm dünyaya seslenmişlerdir (HaberTürk, 8.12.2017).

Tunceli'de de Cuma namazı çıkışı bir araya gelen grup, ellerinde “*Kudüs bizimdir*”, “*Tunceli Kudüs'e sahip çıkıyor*”, “*Kudüs kırmızı çizgimizdir*” yazılı dövizlerle Trump'a tepki göstermişlerdir.

Konya'da, Şanlıurfa'da, Diyarbakır'da Kilis'te, Karaman'da Bolu'da, Isparta'da, Gaziantep'te, Kayseri'de Bursa'da, Balıkesir'de, Adana'da, Mersin'de, Antalya'da, Kocaeli'de, Rize'de, Trabzon'da, Sinop'ta, Ordu'da, Karabük'te, Aydın'da, Denizli'de, Nevşehir'de, Malatya'da Sivas'ta, Yozgat'ta, Mardin'de, Afyon'da, Siirt'te, Çanakkale'de, Artvin'de, Van'da (Dünya; Haberler.com; amerikaninsesi.com; HaberTürk 8.12.2017) kısacası yurdun tamamında protesto gösterileri düzenlenmiş, halk toplumsal hareketin kolektiflik ruhunu ve aktivist çeşitliliğini gözler önüne sermiştir.

Mardin'de yaşayan Süryaniler de, ABD Başkanı Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma ve Tel Aviv'deki büyükelçiliklerini Kudüs'e taşıma kararına tepki göstermişlerdir. Mardin Protestan Kilisesi Pastörü Ender Peker, gazetecilere yaptığı açıklamada, kutsal bir şehir olan Kudüs'ün tüm dinler için önemi bulunduğunu; Kudüs'ün bir isminin de barış şehri, selamet şehri anlamına gelen Dar'us-selam olduğunu belirtmiştir. Kudüs'ün üç büyük dinin kutsal mekânı olduğuna da vurgu yapan Peker; “*Kudüs herkes için önemlidir. Birçok peygamber buradan geçmiştir. Birçok dinin kutsal mekânı halindedir. Onun için temenni ediyoruz ki orada sorun çıkmamasın*” (HaberTürk, 8.12.2017) şeklinde konuşarak, burasının taşıdığı bu kutsallıktan ötürü dünya barışı için de önemli olduğuna dikkat çekmektedir.

Toplumsal hareketlerde eski ve yeni ayrımının temelinde yatan noktalardan biri de hareketlerin eylem şekilleridir. Zira eskinin eylem kalıplarında yer almayan ilgi çekici tiyatral gösteriler, yeni

toplumsal hareketin en karakteristik özelliklerindedir. Böylece olaya dikkat çekiciliği sağlayan ve akıllarda kalıcılığı artıran bu tür gösteriler “yeni” toplumsal hareketlerin kamuoyunda sempati kazanmasına da yol açmaktadır. Tam da bu noktada Kumluca muhtarların Trump’ın kararına yönelik gösterdikleri tepkileri oldukça ironiktir. Nitekim muhtarlar, Trump’ın Kudüs kararını protesto için üzerine ‘Trump’ yazdıkları turpları ısırarak Kudüs kararına tepki göstermişlerdir (Cumhuriyet, 11.12.2017). Bu da toplumsal hareketin “yeni” eylem kalıplarından birisi olarak akıllarda yer alacaktır. Diğer taraftan change.org’da yer alan aktivistlerin Kudüs kararına ilişkin tepki söylemleriyle sokakta yer alan aktivistlerin tepki söylemleri tam bir paralellik göstermektedir. Zira Kudüs’ün Müslümanlar için taşıdığı kutsal değer ön plana çıkartılarak, buranın yalnızca Müslümanlara ait olduğu net ifadelerle vurgulanmaktadır.

3.2.2. Dünya’dan Tepkiler

Trump’ın Kudüs kararı şüphesiz dünyada da resmi makamlar ve halk nezdinde kınanmıştır. Örneğin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres; “*Kudüs meselesi İsraililer ve Filistinliler arasındaki doğrudan görüşmelerle çözümlenmeli. İki devletli çözüm dışında bir alternatif yok. Bir B planı yok*” derken; Avrupa Birliği de “*Ciddi kaygılarımız var. Bölgedeki barış ihtimalleri üzerinde etkileri olacaktır*” demektedir. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un; “*Fransa’nın onaylamadığı üzücü bir karar. Bu, uluslararası hukuk ve BM Güvenlik Konseyi kararlarına da aykırı*” (NTV, 6.12.2017) şeklinde ortaya koyduğu tepkisini; İngiltere Başbakanı Theresa May de “*Barış sürecine katkı sağlamayacağını düşünüyoruz. Hemfikir değiliz*” ifadesiyle belirtmektedir. Lübnan Cumhurbaşkanı Mişel Avn; “*Barış sürecini onlarca yıl geri götüren bir karar. Küresel istikrara da tehdit*”; Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani; “*Tehlikeli yansımaları olacaktır*”; Ürdün; “*Bölgede öfke yaratacaktır ve BM kararlarını ihlâl eden bir hamle.*” Dikkat edilecek olursa, tüm liderlerin karara ilişkin tepkileri barış ve bölgedeki istikrar üzerinedir. Nitekim Papa da “*Korunmuş kimliğiyle kutsal topraklar, Ortadoğu ve dünyanın bütünü yararına bilgeliğin ve ihtiyatın hâkim olması için Tanrı’ya dua ediyorum*” (Hürriyet,7.12.2017) sözleriyle bölgenin dinler arası huzur ve barış için taşıdığı öneme vurgu yapmaktadır.

Halkın ortaya koyduğu toplumsal hareketliliğe bakacak olursak, Örneğin; İran’da başta başkent Tahran olmak üzere birçok kentte binlerce kişi Trump’ı protesto etmek için sokaklara çıkmış ve “*ABD’ye ölüm*”, “*İsrail’e ölüm*” sloganları atarak ABD ve İsrail bayraklarını yakmıştır (Dünya, 8.12.2017).

Afganistan’ın başkenti Kabil’de de kalabalık kitle ABD aleyhine protesto gösterisi yapmıştır. Gösteride ABD ve İsrail bayrakları ile Trump’ı temsil eden kuklalar yakılmıştır. Yine burada da toplumsal hareketleri “yeni” yapan öğelerden biri olan gösteri kalıbını görmekteyiz. Nitekim bu hareketlerde simge ve sembol kullanımı üzerinden kolektif ruhun dışa vurumu ve duyguların boşaltımı yapılmaktadır. Bu tür eylemlerde, baş muhatap alınan kişi ya da kurumların simge ve sembollerine yönelik tepkiler ise toplumsal hareketlerin şiddet boyutunu ortaya koymaktadır. Öyle ki, önceki eylemlerden bu noktada da ayrılan yeni toplumsal hareketlerdeki şiddet ve şiddetsizlik kalıbı, yalnızca bu çerçevede rasyoneldir. Yine Trump’ın Kudüs kararına Malezya ve Endonezya’da da tepki gösterilmiştir. Malezya’nın başkenti Kuala Lumpur’daki Amerikan diplomatik temsilciliği önünde toplanan binlerce kişi Trump’ın resmini yakarak tepkilerini simgeleştirmişlerdir (Dünya, 8.12.2017).

Hamas’ın çağrısıyla Gazze Şeridi’nin kuzeyinde düzenlenen yürüyüş de Filistin bayrakları ve Kudüs’e destek içerikli dövizler taşıyarak katılan yüzlerce gösterici, ABD Başkanı Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıması yönündeki kararına tepki göstermişlerdir. Hamas yöneticilerinden Muhammed Ebu Asker, yürüyüş sırasında yaptığı açıklamada, “*İşgal ne kadar sürerse sürsün Kudüs tarih boyunca Müslümanların olacaktır*” demiştir (TGRT Haber; Dünya 6.12.2017).

Dünyanın değişik yerlerinde ve kademelerinde dile getirilen tepkilerde dikkat çekici nokta, yine change.org’da yer alan uluslararası tepkilerle olan uyumdur. Zira orada da karar, dünya barışı, üç dinin kutsal mekânı ve emperyalist bir tutum olarak nitelendirilmişti. Dolayısıyla bu durum, toplumsal hareketlerin iletişim boyutunu bir kez daha ortaya koyarak; dijital aktivizm ve gerçek ya da sokakta yer alan aktivizm arasındaki asimetrik ilişkiyi doğrulamaktadır. Böylece ortaya çıkan büyük resimde, gerek medya gerekse toplumla kurulan bu iletişim ağı, hem toplumsal hareketlerin topluma ulaşmasına aracılık etmekte hem de toplumun toplumsal hareketleri etkilemesine izin vermektedir.

SONUÇ

Toplumsal bir hareketin başarısının artması ve hareketin genişlemesi noktasında diğer gruplarla kurulan dayanışma ve iletişim oldukça önemlidir. Çünkü toplumsal hareketler eyleme geçmemiş, ancak harekete karşı duyarlı olan bireyler ve gruplar için özel bir konuma sahiptirler. Bu kişi ve gruplarla kurulacak ilişkiler, şüphesiz toplumsal hareketi güçlendirecektir. İşte tam bu noktada medya ve toplumsal hareketlerin kurduğu ağ mekanizması önem taşımaktadır. Gerek medya ve gerekse toplumla kurulacak iletişim ağı, hem toplumsal hareketlerin alanını genişletecek hem de kapsamını artıracaktır.

Diğer taraftan bilginin hem hızlı bir şekilde yayılmasını sağlaması, hem de bilgiye müdahale etmeye olanak tanıyan bir mecra olması bakımından internet, büyük önem taşımaktadır. Zira internet, interaktif etkileşimde de ilk olması sebebiyle evrensel bir araç haline gelmektedir. Yenedünyanın küresel olması ve bu küresel ortamın da temelde bağlantılı olması, bu gücü doğrulamaktadır. Bu bağlamda kişi ve gruplara da alternatif medya ortamı sağlayan internetin, en yaygın kullanıldığı alanların başında ise toplumsal hareketler gelmektedir. Sosyal değişimin araçları olan toplumsal hareketler, teoride tüm politik ve sosyal olaylara toplu katılımı teşvik eden demokratik toplum fikrinin içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle toplumsal hareketler, bireyler tarafından parçası oldukları toplumun refahına katkı sağlamaları ve aktif olarak düşüncelerini ifade etmeleri nedeniyle, gerekli ve olumlu bir araç olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal bir hareketin gerek başarısında gerekse kabul ve etki sahasının artmasında ise iletişimin çok büyük rolü bulunmaktadır. Nitekim bugün yerel bir hareketin genele yayılmasında hatta uluslararası alandan bile destek ve katılımın sağlanmasında iletişimin büyük etkisi olmaktadır. Bu noktada internet, sanal kamusal platformlar aracılığıyla hem katılımcı demokrasiyi teşvik etmekte hem de küresel ticarî medya ağında temsil edilmeyen kesimlerin (ötekinin) seslerinin duyurulmasına imkân tanımaktadır. Bundan dolayı medya ve özelinde de internet, toplumsal hareketlere “biz” olma noktasında çok büyük hizmet etmektedir.

Kudüs hareketi de sanaldan sokağa, sokaktan da sanala kurulan bu iletişim ağıyla taşınmış ve sonuçta kolektiflik unsuru ortaya çıkmıştır. Gerek aktivist profilleri, gerek şiddetten uzak protesto gösterileri ve ortaya koydukları eylem repertuarı tamamıyla toplumsal hareketin hareket kabiliyetine uygun seyretmiştir. Eldeki veriler ışığında yapılan incelemeler sonucunda ise change.org’da yer alan tepki söylemlerinin; Türkiye’de Müslümanlık ve İslâmiyet temelinde; dünyada ise barış ve huzur noktasında toplandığı anlaşılmaktadır. Türkiye dâhil tüm dünyada resmi makamlar ve halk nezdinde sokakta yer alan protestolarda ise barış ve bölgenin huzuru noktasında tepkilerin dile getirildiği görülmektedir. Türkiye’de Cuma namazı sonrası tüm yurttaki yapılan protesto gösterileri, aktivistler arasında oluşan kolektif ruhun dışı vurumu olarak toplumsal bir hareket dönüşmüştür. Şüphesiz tüm dünyada yükselen tepki söylemleri ve hareketlerinin de etkisi sonucu BM Genel Kurulu, ABD Başkanı Donald Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanımasına tepki olarak sunulan karar tasarısını dokuza karşı 128 oyla kabul etmiştir. Bu da şimdilik, ortaya konulan toplumsal hareketin başarısı olarak yakın tarihteki yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- Akın, A. İ. (2011). “Social Movements on The Internet: The Effect and Use of Cyberactivism in Turkish Armenian Reconciliation”, *Canadian Social Science*, Vol. 7, No. 2. ss. 39-46.
- Atton, C. (2003). “Reshaping Social Movement Media for A New Millennium”, *Social Movement Studies*, Vol. 2, No. 1, ss.3-15.
- Bakardjieva, M., Svensson, J. ve Skoric, M. M. (2012). “Digital Citizenship and Activism: Questions of Power and Participation” *Jedem* 4(1), ss. i-iv.
- Bennett, W. Lance (2005). “Social Movements Beyond Borders: Understanding Two Eras of Transnational Activism”, (Eds.) Donatella Della Porta ve Sidney Tarrow, *Transnational Protest and Global Activism*, Rowman & Littlefield Publishers Inc.: Lanham, ss. 203-227.
- Bingöl, Y. ve Tanrıver, N. (2011). “Bilgi Çağında Değişen Sosyal Hareketler: Sanal Eylemler”, *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, Vol. VI, No. 1, Spring, ss. 131-141.
- Christian F. (2006). “The Self-Organization of Social Movements”, *Systemic Practice and Action Research*, Vol. 19, No. 1, February, ss. 101-137.
- Collas, A. (2002). *International Civil Society Movements in World Politics*, Polity Press: Cambridge.

- Dirlik, A. (2008). Pasifik Perspektifinde Toplumsal Hareketler: Çağdaş Radikal Siyasetin Soyağacı Üzerine Düşünceler (Der.) Çetinkaya, Y. Doğan, *Toplumsal Hareketler Tarih, Teori ve Deneyim*, İletişim: İstanbul, ss. 65-85.
- Downing, J. D.H. (2010). "Nanomedia: 'Community' Media, 'Network' Media, 'Social Movement' Media: Why Do They Matter? And What's in A Name?"; *Global Media Research Center College of Mass Communication and Media Arts*, Southern Illinois University, Carbondale, USA, Jdowning@Siu.Edu
- (2009). "Uncommunicative Partners: Social Movement Media Analysis And Radical Educators", *Kurgu Online International Journal of Communication Studies*, Vol. 1, October.
- Epstein, B. (1993). "Radical Democracy and Cultural Politics", (Ed.) Bryan S. Turner, *Theories of Modernity and Postmodernity*, Sage: London, ss. 127-139.
- Eyerman, R., and Jamison, A. (1991). *Social Movements. A Cognitive Approach*, Co-published with Polity Press: Cambridge.
- Gamson, W. A. (1995). "Constructing Social Protest", (Ed.) H. Johnston and B. Klandermans, *Social Movements and Culture*, Ucl Press: London, ss. 85-106.
- Gamson, W. A. ve Wolfsfeld, G. (1993). "Movements and Media as Interacting Systems", *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 528 (1), ss. 114-125.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, (Haz.) Hüseyin Özel ve Cemal Güzel, Ayraç Yayınları: İstanbul.
- Göle, N. (2000). *İslam ve Modernlik Üzerine Melez Desenler*, Metis Yayınları: İstanbul.
- Hardt M. ve Negri A. (2004). *Çokluk*, (Çev.) Barış Yıldırım, Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Harlow, S. (2011). "Social Media and Social Movements: Facebook and an Online Guatemalan Justice Movement That Moved Offline", *New Media & Society*, 14(2), ss.225-243.
- Joyce, M. (2010). "Preface: The Problem with Digital Activism", *Digital Activism Decoded: The New Mechanics of Change*, (Ed.), Mary Joyce, Idebate Press: USA, ss. vii, ix.
- (2010) "Introduction: How to Think about Digital Activism", *Digital Activism Decoded: The New Mechanics of Change*, (Ed.), Mary Joyce, Idebate Press: USA, ss. 1-15.
- Kavada, A. (2010). "Activism Transforms Digital: The Social Movement Perspective", *Digital Activism Decoded: The New Mechanics of Change*, (Ed.), Mary Joyce, Idebate Press: USA, ss. 101-119.
- Kılıç, S. (2009). "Kamuoyu Oluşum Sürecinde Sosyal Hareketler ve Medya" *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 150-167.
- Komito, L. ve Bates, J. (2009). "Virtually Local: Social Media and Community Among Polish Nationals in Dublin", *Aslib Proceedings: New Information Perspectives*, Vol. 61 No. 3, ss. 232-244.
- Kurzman, C. (2008). "Meaning-Making in Social Movements", *Anthropological Quarterly*, Winter, ss. 5-15.
- Lelandais, G. E. (2009). "Sosyal Hareketler Teorileri ve Küreselleşme", *Küreselleşme, Direniş, Ütopya-Yeni Toplumsal Hareketler- Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet*, (Der.) Barış Çoban, Kalkedon Yayınları: İstanbul, ss. 63-90.
- Loader, B. D. (2008). "Social Movements and New Media", *Sociology Compass*, 2/6, ss. 1920-1933.
- Martin, W. G. (2008). *Toplumsal Hareketler 1750-2005 Dipten Gelen Dalgalar*, (Çev.) Deniz Keskin, Versus Yayınları: İstanbul.
- Melucci, A. (1995). "The New Social Movements Revisited: Reflections on A Sociological Misunderstanding", *Social Movements and Social Classes: The Future of Collective Action*, (Ed.) Louis Maheu, Sage Publications: London, ss. 107-119.
- Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler*, (Çev.) A. Kotil, Cep Üniversitesi İletişim Yayınları: İstanbul.
- Phipps, K. ve Szagala, K. (2007). "Social Movements and The News Media", *The McMaster Journal of Communication*, Vol. 4, McMaster University, ss. 39-51.
- Pichardo, N. A. (1997). "New Social Movements: A Critical Review", *Annual Review of Sociology*, Vol. 23, ss.411-430.
- Sarıfakıoğlu, B. (2007). "İnternetin Toplumsal Etkileri", *Elektrik Mühendisliği*, S. 431, Ağustos, ss. 54-58.
- Sivitanides, M. ve Shah, V. (2011). The Era of Digital Activism, *Conference for Information Systems Applied Research*, Conisar Proceedings Wilmington North Carolina: USA, ss. 1-8.
- Tilly, C. (2004). *Social Movements 1768-2004*, Paradigm: Boulder/London.
- Türkdoğan, O. (1997). *Sosyal Hareketler Sosyolojisi*, Birleşik Yayıncılık: İstanbul.
- Uyar, T. S. (2003). "Toplumsal Hareketler Ve Çevre", *Toplumsal Hareketler Konuşuyor*, (Yay. Haz.) Leyla Sanlı, Alan Yayıncılık: İstanbul.

Wood, E.M. (2003). *Kapitalizm Demokrasiye Karşı*, İletişim Yayınları: İstanbul.